

**OVER
de ZEE
PORTRET**

Tekst: Ingrid Zeegers
Foto's: Dos Winkel

Dos Winkel:

‘Zeedieren gingen mij herkennen!’

Onderwaterfotograaf Dos Winkel weet na dertig jaar duiken dat het flink mis is met de bron van alle leven op aarde: de oceaan. Dus trekt hij onvermoeibaar langs scholen en politici om het tij te keren. Feiten, handelingsperspectief en vooral prachtige foto's moeten ervoor zorgen dat mensen de harde waarheid onder ogen durven zien en in actie komen.

Door zijn oorspronkelijke werk – fysiotherapeut en docent orthopedische geneeskunde – reisde Dos Winkel de hele wereld af. Hij combineerde dat met twee andere talenten: duiken en fotograferen. Daardoor ontstond een indrukwekkende reeks onderwaterfoto's, die werden gepubliceerd in talloze tijdschriften en boeken. Zijn werk werd bekroond met diverse prijzen.

Dos Winkel is een van de weinige fysieke getuigen van de snelle en structurele achteruitgang van het leven onder water. Acht jaar geleden besloot hij daarom te stoppen met zijn medische carrière om zich helemaal in te kunnen zetten voor het behoud van de oceaan. We spraken hem op het hoofdkantoor van de *Sea First Foundation* bij Antwerpen, als opmaat voor Wereld Oceandag op 8 juni 2014.

Hoe bent u zo betrokken geraakt bij de zee?

‘Als kind namen mijn ouders me in de vakanties mee naar de Middellandse zee. Daar gingen we snorkelen. Geweldig vond ik dat. Tussen de rotsen zag ik zeepaardjes, jonge hondshaaien en allerlei andere prachtige vissen. Maar het leven ging verder, en door studie en werk raakte de fascinatie

voor de zee op de achtergrond. Tot ik jaren later les gaf op Aruba, en iemand me vroeg of ik zin had om mee te gaan duiken. Dat deed ik, en ik was meteen verkocht. Werkelijk flabbergasted. De onderwaterwereld is zo mooi.’

Een relatie met zeedieren

‘Omdat ik les gaf in Europa en in Amerika, besloot ik op Bonaire te gaan wonen, een mooie tussenstop. Daar heb ik honderden duiken gemaakt, gewoon voor mijn deur. Zo leerde ik dieren kennen waarvan ik het bestaan niet kon vermoeden. Het leuke was dat die dieren mijn vrienden werden. Zeedieren zijn territoriaal, en de dieren voor mijn deur leefden daar altijd. Ze gingen mij herkennen. Ik wist helemaal niet dat dat kon!’

‘Er was een schorpioenvis die meteen naar me toe hobbelde – zwemmen was niet zijn sterke punt – en dan zijn kop optilde, zodat ik hem onder zijn kin kon kietelen. Net als een hond. Ik heb dat aan verschillende mensen laten zien. Die snapten er niets van. Hoe is het mogelijk dat je een relatie met dat soort dieren kunt hebben? Toen begon ik iets te beseffen van de intelligentie van vissen en andere zeedieren.’

‘Ik gaf ook les in Australië, en daar kwam ik in contact met de hoofdredacteur van het tijdschrift Duiken. Die vroeg me om foto’s en een mooi verhaal. Sindsdien ben ik blijven schrijven voor duiktijdschriften en heb ik verschillende boeken gemaakt. Mijn vrouw wees me al snel op de bijzondere patronen en details van de zeedieren. Toen ben ik daarmee verder gaan werken.’

Hoe kwam u erachter dat de natuur onder water structureel aan het verdwijnen is?

‘Dat moment kwam al vrij snel. Vanwege mijn werk dook ik vaak op dezelfde plekken. Ik herinner me nog goed dat ik betoverd was geraakt tijdens een duikreis bij het Komodo National Park in Indonesië. Dat vond ik zo mooi dat ik later terug wou. Maar toen ik daar de volgende keer kwam, konden we hele mangrovebossen niet meer terugvinden! En sommige koraalriffen waren ook verdwenen. Daar begreep ik niets van. Je zou denken: een nationaal park is toch beschermd?’

Een leven gewijd aan oceaانبescherming

‘Ik vroeg het aan de duikinstructeurs, maar die konden me ook niets vertellen. Daar bleef het niet bij. Overal waar ik terugkwam, van koude en gematigde zeeën tot tropische wateren, was de situatie telkens schrikbarend veel slechter dan de keer daarvoor. Waar ik ook dook, zag ik dat ecosystemen waren verdwenen. Het ging zo snel achteruit, dat ik er depressief van dreigde te worden. Omdat niemand wist wat er aan de hand was, ben ik zelf op zoek gegaan naar informatie. Ik ben gaan netwerken met wetenschappers en andere deskundigen. Twaalf jaar geleden ben ik echt hard gaan studeren. En acht jaar geleden besloot ik de rest van mijn leven te

wijden aan oceaانبescherming. Niet voor mezelf, maar voor mijn kleinkinderen.’

‘In Nederland en België hebben we toen een stichting opgericht, de Sea First Foundation. Dat is geen actiegroep, maar een educatieve organisatie. Kennis staat centraal. We werken met een team van jonge wetenschappers en met vrijwilligers. We vertellen wat er echt met de zee aan de hand is, zo feitelijk mogelijk. We werken *evidence based*. We richten ons vooral op kinderen, want die zijn onze toekomst, en op politici, want die maken de wetten en regels.’

De oceaan verzuurt

Wat is er volgens u precies aan de hand met de oceaan?

‘Toen ik 67 jaar geleden geboren werd, leefden er 2,2 miljard mensen op aarde. Nu zijn dat er 7,2 miljard. Alle mensen willen meer luxe. Dat gaat niet zonder grootschalig energieverbruik en de daaraan gekoppelde productie van CO₂ en andere broeikasgasen. Die CO₂-toename zorgt voor grote problemen, niet alleen door de daaraan gekoppelde opwarming van de atmosfeer en de klimaatverandering.’

‘CO₂ of koolzuurgas is zuur. Kijk wat er gebeurt als je een ei een nacht lang in een glas cola legt. Dan lost de kalkhoudende eierschaal op. Datzelfde gebeurt nu in de zee. Want er is teveel CO₂. Alles wat kalkhoudend is, is aan het oplossen. Daardoor zijn bijna alle koraalriffen in de wereld ziek. In dertig jaar tijd zijn onze koralen met 70 procent achteruitgegaan. De ontkalking gaat het snelst in koude zeeën. Onderzoekers hebben aangetoond dat het plankton in de poolzeeën al 30 procent minder kalk bevat dan vijftig jaar geleden.’

Een koraalrif in februari 2001 (boven) en dezelfde locatie in november 2010 (onder)

‘Fytoplankton is plantaardig plankton. Meer dan de helft (50 tot 70 procent) van onze wereldwijde hoeveelheid zuurstof wordt gemaakt door fytoplankton in de oceanen. Veel mensen denken dat CO₂ door de bomen en de bossen wordt omgezet in zuurstof, en dat is ook zo. Maar de planten in de oceaan nemen veel meer CO₂ op dan op het land mogelijk is. De oceaan is immers bijna drie keer zo groot als het landoppervlak.’

‘Met andere woorden: als de oceaan steeds zuurder wordt en het fytoplankton verdwijnt, daalt de hoeveelheid zuurstof in de lucht. Dan krijgen steeds meer mensen moeite om te ademen. Wereldwijde studies tonen nu aan dat het fytoplankton de afgelopen vijftig jaar al op veel plaatsen met 40 procent is vermindert. Onze zuurstofproductie loopt dus gevaar als we niets doen aan de verzuring van de oceaan.’

Overbevissing tegengaan

Wat moet er gebeuren om de verzuring van de oceaan te stoppen?

‘In de eerste plaats moeten we natuurlijk minder CO₂ produceren. Punt twee: meteen stoppen met de overbevissing. Als de vis door overbevissing verdwijnt, is er namelijk ook geen vissenpoep meer. En in vissenpoep zit kalk. Die kalk moet in de zee blijven om de verzuring tegen te gaan.’

‘De oceanen worden massaal leeggevist. De vis wordt niet alleen gevangen voor menselijke consumptie, maar ook voor andere doelen. Zeevis wordt bijvoorbeeld vermalen tot vee- en kippenvoer. Varkens eten wereldwijd twee keer zo veel vis als alle Japanners, en zelfs zes keer zoveel als alle Amerikanen. En dat terwijl varkens en

kippen van nature helemaal geen vis eten.’

‘Zeevis wordt ook gebruikt als voer voor pelsdieren en voor (gecertificeerde) kweekvis. Bijna alle kweekvis is carnivoor. Om één kilo zalm te kweken heb je tot 6 kilo wilde vis nodig. Door zeevis als vee- en visvoer te gebruiken verspillen we 38 miljard kilo zeevis per jaar, dat is eenderde van de visvangst wereldwijd.’

Onterechte gezondheidsclaims

‘Bovendien wordt zeevis gevangen vanwege de productie van visolie. We moeten toch echt gaan beseffen dat we geen zeevis nodig hebben om gezond te kunnen eten. De omega-3 hype en de consumptie van visolie is sterk overdreven. De gezondheidsclaims van visolie (“goed voor je hersenen en nog veel meer”) mogen van de EU al lang niet meer op de verpakking staan. Die claims zijn namelijk bewezen onjuist. Maar omdat de Europese regels door de individuele lidstaten zelf moeten worden geïmplementeerd – wat alsmaar niet gebeurt – gaan de verkopers van visolie gewoon door met de onjuiste reclame. Levensmiddelenfabrikanten stoppen echt overal vis in. Je moet dus ontzettend uitkijken, anders koop je zelfs margarine met vis.’

‘Het erge is ook dat zwangere vrouwen nog steeds het advies krijgen om vette vis te eten. Terwijl uit medisch-wetenschappelijk onderzoek ondertussen duidelijk is geworden dat dat niet goed is. Veel gifstoffen uit het water hopen zich op in vetweefsel. Hoe vetter de vis, hoe meer gifstoffen je binnenkrijgt. Dat geldt bijvoorbeeld voor een gidsparameter als methylkwik, een gifstof die door fabrieken op rivieren wordt geloosd en zo in zee terecht komt. De conclusie van een recent medisch onderzoeksrapport is dat de nadelen van de hoeveelheid organisch kwik

Koraalverbleking

in vis de gezondheidsvoordelen van omega-3 overstijgen.'

'En als je dan ook nog weet dat omega-3 helemaal niet door de vis zélf wordt gemaakt, maar door de planktonalgen die via de kieuwen en via de mond met het voedsel bij de vissen binnenkomen, dan weet je dat je helemaal geen vis kapot hoeft te maken om omega-3 te produceren! Er bestaat dan ook allang vegetarische visolie, gemaakt in algenkwekerijen.'

Grote fabrieksschepen

U zegt dat de visserij bijdraagt aan de verzuring van de oceaan. Wat moet er volgens u veranderen?

'Als we zo door blijven gaan, zijn de oceanen al in 2048 leeggevisst. Dat blijkt uit herhaalde

internationale economische studies. Toen dat schrikbare feit eenmaal bekend was, brachten de Verenigde Naties in 2011 een dringend advies uit. Van de 33 miljoen vissersboten op aarde moesten er direct 13 miljoen verdwijnen. Daaronder vallen ook alle grote varende fabrieksschepen, de *megatrawlers*.'

'Vooral in die grootschalige visserij wordt veel kostbare zeevis verspild. De bijvangst – dieren die onbedoeld in de netten terechtkomen, maar die te klein zijn of geen geld opleveren – gaat dood weer overboord. Zonder de illegale visserij mee te rekenen, gaat er zo jaarlijks

45 miljard kilo aan zeedieren dood terug de zee in. Dolfijnen, zeeschildpadden, haaien. Maar ook te kleine vissen. Die hebben dan nog niet eens gepaaid.'

'Veel mensen hebben hier geen idee van. De Pierson Foundation heeft daarom een film gemaakt, *Sea The Truth*. Die is in veel verschillende talen vertaald en wordt over de hele wereld vertoond, zelfs op de universiteit van Tokyo.' [FILM OP YOUTUBE] 'Wie het aandurft, moet beslist ook naar de documentaire *Wild West op zee* kijken, die door Zembla op 13 september 2013 werd uitgezonden. [DOCUMENTAIRE ZEMBLA]. De vijf grootste fabrieksschepen ter wereld zijn namelijk in Nederlandse handen. Het bewuste bedrijf krijgt geregeld torenhoge boetes vanwege allerlei overtredingen. Die betalen ze, en dan gaan ze gewoon door. De boetes vallen in het niet bij de winst die ze maken.'

'Australië heeft de Nederlandse trawlers een tijdje terug weggestuurd. Dat was toen wereldnieuws. Maar dan zetten ze een andere vlag op het schip – dat kan, want ze hebben filialen in Panama, Oekraïne en Duitsland – en dan varen ze gewoon verder met hetzelfde schip. Ondertussen trekken de trawlers ook de oceaan voor de kust van Afrika leeg. Lokale vissers zeggen, dat als er zo'n trawler heeft gevaren, er maandenlang geen vis meer te bekennen is. Dan kan Europa toch niet met het waarschuwend vingerpuntje naar Afrika wijzen, omdat de Afrikanen noodgedwongen het voedsel dan maar uit het oerwoud gaan halen?'

Optimistisch over de toekomst

Denkt u dat het nog wel goed komt met de oceaan?

'Ja, ik ben optimistisch. Kennis maakt mensen sterk. Ik krijg altijd positieve reacties na afloop van mijn lezingen. Ook bij politici begint het bewustzijn te veranderen, al kost dat veel tijd. Maar de aanhouder wint. Voorbeeld? Toen we bij het Europese parlement begonnen met de lobby om het levend ontvinnen van haaien te verbieden, hadden we aanvankelijk geen succes. Alleen de Belgische parlementariërs waren toen voor het wetsvoorstel. Maar twee jaar – en veel lobbywerk later – lukte het wel. We hebben nu een eigen jurist met veel ervaring in het Europese parlement, zodat we in de toekomst veel meer kunnen bereiken.'

'Mede dankzij ons is het in Europa nu verboden om haaien levend te ontvinnen. Als er nu een haai wordt gevangen, en de visser wil er geld mee verdienen – haaienvinnensoep – dan moet hij het dier in zijn geheel meenemen. Dan doen vissers liever niet, want een haai neemt veel ruimte in beslag.' 'Niet alleen politici veranderen. Ook wij, als consument, veranderen. Dat begint met bewustwording, met kennis. Als je weet wat er fout is en dat het anders kan, is het een kwestie van *doen*. Iedereen kan helpen om het leven in de oceaan te redden, bijvoorbeeld door vaker vegetarisch te eten, of in ieder geval minder vlees en vis. Er zijn zoveel alternatieven te koop! Naast bewuster eten is het natuurlijk ook nodig om energiebewuster te leven en minder CO₂ uit te stoten.'

'Ik zie dat de menselijke mentale mammoet-tanker nu langzaam op gang komt, en ik denk dus dat het nog goed kan komen met de oceaan en met het leven op deze planeet. Maar het is wel een kwestie van discipline en *keihard* doorgaan.'

Meer informatie:

[WWW.SEAFIRSTFOUNDATION.NL]

[WORLDCEANSDAY.ORG]

[WWW.SEATHETRUTH.NL]